

Добривоје Сџанојевић

БАРБАРОГЕНИЧНА ГОСПОДСТВЕНОСТ

(Драган Бошковић: *Оџац*, Народна библиотека „Стефан Првовенчани“, Краљево, 2013)

Поетички постулати песничке књиге Драгана Бошковића налазе се у делотворним недоумицама стварања. Песник пева и о томе како би писао када би био песник. Или поново био песник. Бити нешто поново, значи имати песму за поновно виђење. Кружење значења и чежње о *великој срећи* („Када бих био песник“) устоличује плодотворно понављање. Неопходну таутологичност лирике, маниристичко враћање почецима. Бошковићева поезија се, тако, наоружава неопходним парадоксима певања (*Каг бих умео да њишем*), сликама *великих несрећа*, *небу које није хумано*, *човеку који нишџа не жели* и *Боју Оцу који нас није осџавио*. Тако се линије лиризација крећу од привидно победничких поступака и стварних донкихотовских или хамлетовских очајности.

Извесна макабрична ренесансност спушта се на ове слојевите странице пуне разноликих симболичких облика којима се снажно сажимају разнородне асоцијације (*Књије су ме научиле да се радујем њусџошењу*, „Град и књиге“). Известан васовићевски nihilizam наизменично пробија, мада се према њему прави и посредна метафоричка дистанца о бежању *од једне до грује књије*. Бошковић, стога, као да има понеку песму за сваког свог читаоца. У њима се препознајемо као да још увек јесмо, нечија, деца.

Време и простор *Оца* ефектно се сливају у *слеџилу од чиџања*. Тако Бошковић успева да оствари дистанцу између литературе и властитих пројекција, између садашњег и прошлог иако ти полови дишу флуидом сновиђења. Песничка перспектива Драгана Бошковића, отуда, није заснована на унапред одређеном размаку између ока и стварног предмета већ између онога што се читајући не види и не читајући наслућује.

Маниристичко певање о љубави и чежњи овде је разједињено снагом лектире која живи, од које се, понекад, *бежи*, али која се не може ни избећи, ни оставити, ни одстранити. Лирика би требало да се бави љубавним темама, како се готово манифестно каже, али *љубав је нема / Говор и њоезија џу нишџа не њомажу* („Када сам заволео сина Божјег“). Овакво привидно мирење са немоћима песничкога говора, истовремено, јесте и суптилни корозивни напад на традиционално певање. Против нагомилавања иде се симболизацијом и ониричношћу.

Лирски субјект је, свакако, интелектуалац манириста свестан да путује светом многознаковља у коме знаци постепено губе важност. *Вино без укуса* у поезији („Отац је учио“) јесте на граници са које се тешко разликују свесно и дубоко. Постављени модели замењују се, отуда, свежим елиптичним колоквијализмима: *Села да ручам, њосле ћу на бус!* На тај начин избор песничког материјала говори сам по себи. Налазећи се између колоквијалне и божанске перспективе, и опште бесперспективности, песнику

РАЗМЕНА ДАРОВА

се намеће чин гледања на појавни свет као посебни стилски поступак. Употребљени реторички модели представљају вишезначно сажимање прошлога и будућега као вид неизвесне садашњости. Проблеми времена („Божих 2011“) и простора („Генисарет“) сусрећу се у митској прошлости. И као што, по предању, Генисаретско језеро прима, али не задржава реку Јордан, тако се Бошковићеве свеже песничке идеје уливају у модернистичку форму, али се у њој не задржавају без авантуристичког остатка. *Биџи у срцу ѿоноћи* није пут у средиште већ антиперспективни инфинитив (*Нећеће умреџи, / осџаће ваши џраџови на ѿвршини несџајања*, „Генисарет“). Неодређеношћу облика и функционалном магловитом неодређеношћу симбола померају се све садашњости према посебном стилском језгру које не признаје рационалне спознаје. Потреба за значењем не подразумева само једну песничку парадигму. Потреба за парадигмом јесте, сама по себи, ново значење.

Песничко време пролази у сталном паралелном освртању према хришћанској традицији. Оно, међутим, не носи са собом *набујалу меџафорику* (*свом снаџом аџсџи-нирам од њих*, „Још једна исповед“). Лирски субјект остаје на исти начин отворен према истој немогућој будућности као и према могућој прошлости. Отуда широка неодређеност песничке слике, чак кад је географски или митски заснована, постепено помера перцепцију према многоперспективности од које се метафоре сврсисходно разливају као Роршахове мрље. Сасвим је, стога, очекивано што се колективно сећање меша са личним сећањем. При томе се, међутим, не види довољно шта чему припада. Отуда неприпадно припадање искључује традиционалну метафору, чак и традиционално сећање јер се оно посматра са дистанце као врста слике на којој се и ми налазимо. Стога, откривање митских и библијских искустава говори о извесном кружењу идеја. Оне се више скривају иза онога што се каже уместо да теку из њих. И управо је повремено превага митског над доживљеним разлог што се доживљено изражава у тамним набујалим врелима (*У мом џраду / овако налазе убијене жрџиве / као разбијени џрозор, / на земљи. / Раскречених ноју и руку, / као деца сџавају у најслађем сну*, „Имала је тужне очи“).

Бесперспективност лирских момената нагони песника да се служи скривеним механизмима нихилистичких антиметаболичких сажимања: (*Дани без ноћи, ноћи без гана, / само џриче, и све веђа џусџош која се множи иза њих. / Боље је џуџаџи*, „Ништа“). Иако је реч о, привидно, рационалном приступу, иде се све више у правцу продубљене ирационалности. Бошковићевим лирским дискурсом тежи се да нам се, у различитим контекстима, представи елементи посебне унутрашњости без прихватања формалних инерција традиције. Оне, иначе, скривено, постоје у свему што се назива песничком речју. И ту је посебна барбарогенична господственост ове поезије. Краткоћа облика, пуноћа казивања.

Није реч о томе да се на силу разликује видљиво и невидљиво, спознатљиво и неспознатљиво. Повременим сагласјима противречних времена, простора и дискурса потпуније се представљају неједнакости проживљеног и доживљеног, искуственог, промишљеног и просањаног (*С оне сџране џрича, само још веђа џусџош...*, „Ништа“). При том су изостављене сувишне баналности свакодневице иначе се не би стигло до потребне опсервацијске дубине каквима, несумњиво, обилује ова ретко потресна књига о тражењу. Поетизовани филм сећања, понекад.

Дубини лирскога тражења непрестано се супротставља плутајућа меланхолија. Снажно осећање делезовских граница певања и прага потребне дражи за меланхолијом, спречавају да ова књига склизне према честој патетици новије српске лирике. Лирски субјект *Оца* снажно се супротставља уплитању у било какве лирске сценарије лamentsирања. У овој књизи се, упркос честом позивању на традицију, упорно горко живи сада и овде. Пирамиде смисла се непрестано руше (*Нека зашто сви свети илачу нага мном, / у коме нема више штиа да умре..., „Сузе“*). Али то рушење има перспективност тражења нових садржаја певања.

Бошковићева књига је сва у сталном, мада не и пренагљеном, померању према новим читањима. О томе сведоче и девет циклуса певања, као девет кругова пакла. То је већ само по себи значајно. Стално преиначење гледања упућује на посебни лирски дискурс. Њиме се ненаметљиво упозорава на другачије могућности читања и друге видове упоређења (*Читати поезију, / сваком новом јесмом улазиши у храм, / само значи читати свеће / (оном несшалом или нешосшојећем), / иониши време из овога света, / забораваши на јодневну жеју, „Читати поезију“*).

Крећући од прозаичног мотива *јодневне жеје*, лирски субјект као да говори о површинском виђењу свакодневице. Та привидна површност јесте, међутим, готово кафкијанска и чини да се постепено сврховито мешају појмови ширине и дубине. Ненаметљиво се сугерише да дубине има у лењој површини. Или, како би рекао, Пол Валери: „најдубље је кожа“. Својство Бошковићевог језика јесте да умешно омеђи простор песме. Постављене границе певања се надилазе ако је значајан циљ на помолу (*Има и оних, довољно великих речи, / којима можемо јомериши земаљску кулу, „Читати поезију“*). Парадокси Бошковићеве поезије, отуда, упућују на то да се свакодневним могу разарати и разумевати дубине прошлости и да се, према томе, и у површном могу видети дубине ако се довољно пажљиво загледамо. Ова књига може да прође поред неопрезнога читача. У њој нема натегнутог хумора, чак ни значајније ироније. Тако се најефектније прелази са тела и телесног на дух и духовно.

Бошковић својом песничком књигом поново успоставља мере ирационалнога у рационалном, преиспитује већ засноване лирске моделе. Показује како се мора читати савремена поезија. Простори истоветнога постају простори разлике. Промишљена понављања и силажења до мита и подсвести јесу посебна представљања досад непрочитаног и невиђеног. На тај начин се маске сагледавају другачије, привиђења постају стварна, а стварност привидна. Поезија се облачи у рухо упорности да се стигне до краја и упозна смисао нестајања.

Известан немирећи, скривени, господствени бес провејава страницама ове књиге. Иако антропоцентричка, ова поезија персонификује и оно што досад нисмо примећивали као да је живо. Прерушавање и варирање мотива традиције јесу генетски унутрашњи делови певања. У савременој поезији скривено прерушавање традиције и њених метафора можда јесте једино могуће певање које рачуна на истинску повезаност.